

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1063

מסכת מעילה י"ט - קנינים כ"ה ♦ סופרים ט', א' - ט', ז'

בס"ד, ז' תשרי תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ ההתמודדות בין כוחות הנפש לבין כוחות הגוף
- ♦ דילול כח הגוף תמורת קבלת חכמה
- ♦ מצוות שמירת בית המקדש בזמן הזה
- ♦ הקמת בתי מדרשות סמוך לכותל המערבי

- ♦ אכילת מעיים ממולאים, 'קישקע'
- ♦ חתיכה הראוייה להתכבד
- ♦ מעילה - פעולת גזילה?
- ♦ זקני תורה כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם - מדוע?

דבר העורך

כל נדרי

אני רוצה להגיע למאורות הדף היומי ולספר על הדרשה ששמעתי לפני שנים רבות. הוא הגיע יהודי מבוגר, בעל ניב הונגרי-רוסי-אמריקאי, מן הסוג שרק אנשים שהתגלגלו ממדינה למדינה במלחמות העולם סיגלו לעצמם, מלא רגשות כריזמוני ולחיים אדומות מהתלהבות. את הדרשה הזו, החל לספר בטון עולה, שמעתי תקופה קצרה לאחר תום מלחמת העולם השנייה, ואקטואליותה לא פגה, להיפך, היא החריפה והודגשה. בכל פעם שאני נזכר בדבריו, נדמה לי שעוד אמש שמעתי. הוא נלקח אל אבותיו זה עידן ועינינו, אך דבריו אינם מרשים ממני.

הוא פסק מדיבורו, הרצין קמעא ואמר: אני הולך לספר לך סיפור מהגיהנום! זה לא מצחיק, התחנן, שמע עד הסוף ותחליט מה לעשות עם זה.

היינו אז, אחרי המלחמה, לפני הימים הנוראים, קבוצה שמנתה עשרות בחורים בודדים, שנתרו לפליטה מגיא ההריגה. התאספנו במקום כלשהו, ניקינו אותו לקראת הימים הנוראים, הבאנו כסאות, סידרנו ארון קודש, הברקנו את הרצפה, ומי מאיתנו שסבר כי התברך בקול ערב, החל לצחצח את גרונו כדי לעבור לפני התיבה. הכל היה מוכן, אבל הרגשנו שחסר לנו דבר-מה. רב. דמות תורנית שתתפלל

דף כ/ב קרביים לאו בשר הן ואוכליהן לאו בר איניש
אכילת מעיים ממולאים, 'קישקע'

המעיים הממולאים, ה"קישקע", מהווים חלק בלתי נפרד מסעודת שחרית של שבת בבתיים רבים. לפיכך, מפתיע לגלות בגמרתנו את קביעתו של רבי שמעון בן גמליאל: "קרביים לא בשר הן, ואוכליהן לאו בר איניש" - מעיים אינם חשובים כבשר, והאוכל מן המעיים אינו בן אדם!!! במאמר הבא נברר, כמובן, היאך בכל זאת רבים כל כך נוהגים לאכול "קישקע", אך לפני כן נתייחס למספר השלכות הלכתיות כבדות משקל העולות מדברי רבי שמעון בן גמליאל.

חתיכה הראוייה להתכבד: לומדי הדף היומי זוכרים בוודאי את סוגיות ביטול ברוב, אשר בהן למדנו, כי כאשר מאכל איסור ומאכל היתר התערבו זה בזה, אם מאכל היתר עולה על כמות המאכל האסור, הרי המאכל האסור בטל ברוב היתר. זה הוא ביטול ברוב. אולם, סייג חשוב עומד לפנינו טרם נבטל מאכל איסור, והוא: "חתיכה הראוייה להתכבד" אינה בטלה ברוב, היינו: אם המאכל האסור חשוב וראוי להגישו לפני אורחים, אין כל רוב שבעולם מסוגל לבטל את עצמיותו ואת חשיבותו, והוא נותר באיסורו (חולין ק/א). הפוסקים כותבים, כי בני מעיים אינם "חתיכה הראוייה להתכבד", ולעולם הם בטלים ברוב, שהרי בגמרתנו נאמר, כי מי שאוכלם אינו בן אדם, ובוודאי שאינם ראויים להתכבד בהם (טור יו"ד סי' ק"י, סמ"ג לאוין סי' קמ"א, כלבו סי' ק, סמ"ק מצוה רי"ד והגהות רבינו פרץ שם הגהה ב', "שולחן ערוך" יו"ד סי' ק"א סעי' ה' ובביאור הגר"א שם ס"ק ט"ו).

הפסד מרובה: "הפסד מרובה" הוא כלל הרווח במקרים הנתונים למחלוקת בין הפוסקים הקדמונים, שבמקרים מסויימים, המפורטים בספרי ההלכה, ניתן להקל ולסמוך על דעת המתירים מפני הפסד מרובה אשר ייגרם אם המאכל ייאסר. לאחר שבגמרתנו מבואר מעמדם הנחות של בני מעיים, קובע ה"פרי מגדים" (יו"ד ב"שפתי דעת" סי' ע"ב ס"ק כ, וב"משבצות זהב" סי' ע"ה אות ו'), כי אין להקל לגבי בני מעיים, משום שאיבודם אינו נחשב הפסד מרובה.

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף וולף** ז"ל ב"ר ברוך מנחם מנדל הי"ד
נלב"ע מוצאי יום הכיפורים תשס"ד תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **לאה נוימן** ע"ה
ב"ר אברהם יהודה ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשמ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה אלי אוסלקה** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ט' בתשרי תשכ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י
הר"ר **שלמה לוי ומשפ' שיחיו** - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי ארליך** ז"ל
ב"ר אהרן ז"ל
נלב"ע י"ב בתשרי ה'תש"ם
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידנו
הר"ר **טוביה ארליך ומשפ' שיחיו** - אלקנה

לעילוי נשמת

אמנו מרת **פעסל רעכל וורנר** ע"ה ב"ר אברהם יעקב ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ז **תנצב"ה**
הונצחה ע"י משפחת **וורנר שיחיו** - אנטוורפן

אכן, גמרתנו אומרת כי בני מעיים אינם במעמד חשוב כמעמד בשר הבהמה, והיא אף פוסקת כי "אוכליהן לא בר איניש", אלא שמשמעות הדברים אינה ממש כפשוטה.

בעלי התוספות (ד"ה "קריבים לא בשר ניהו") מבארים, כי כוונת הדברים היא, שבדרך כלל אנשים אינם אוכלים בני מעיים, אך אין הכוונה שמי שאוכל מעיים אינו בן אדם. פירושו של רש"י (ד"ה "קריבים") שולל את ההסבר הפשוט מכל וכל, הוא מפרש, כי מי שרוכש מעיים במחיר של בשר, הרי הוא שוטה מופלג, שאין כל ספק כי הבשר משובח בהרבה. מכאן ועד לקביעה שהאוכל מעיים אינו בן אדם, רחוקה הדרך וארוכה. דברי ה"מרדכי" (ביצה פ"א סי' תרמ"ז) מוסיפים נופך חשוב להבנת הדברים. הוא כותב: "שמה שאמרו שאוכליהון לא בר איניש, היינו שאפילו אותם שאוכלין קריבים אין אוכלים אותם אלא על ידי מילוי". אכן, במסכת פסחים כתבו בעלי התוספות (עד/ב ד"ה "טפלו"), כי בימיהם היו רגילים לאכול מעיים ממולאים בעיסה.

מעתה, דברי גמרתנו אמורים לגבי אכילת מעיים כמות שהם, ללא מילוי, הללו באמת אינם ראויים לעלות על שולחן מלכים ואין בהם הפסד מרובה. כאשר ממלאים אותם בעיסה עריבה, הם ראויים לעלות על שולחן מלכים, ואפילו על שולחן שבת.

בעל שו"ת "יד חנוך" (סי' ל) כותב, כי פסק הלכה תמוה של הש"ך מובן היטב לאור דברי המרדכי. הש"ך (יו"ד סי' קי"ג ס"ק ב) פוסק, כי קריבים שהתבשלו על ידי נוכרי, אסורים באכילה משום איסור "בישולי עכו"ם". והנה, אחד התנאים לאיסור "בישולי עכו"ם" הוא, כי התבשיל יהא ראוי לעלות על שולחן מלכים (ראה בהרחבה מאורות הדף היומי עבודה זרה דף לה, מאמר "שתיית קפה בראי ההלכה"), וכי מעיים כלולים בהגדרה זו? אין זאת, אלא שגמרתנו מתייחסת לאכילת מעיים כמות שהם, ואילו פסק ההלכה של הש"ך מתייחס למעיים שמולאו בעיסה עריבה לחיך, מאכל זה, עולה גם עולה על שולחן מלכים...

דף כ/א מצטרפין זה עם זה ואפילו לזמן מרובה

מעילה - פעולת גזילה?

בגליון שעבר הבאנו את דבריו של בעל "נתיבות המשפט" (סי' כ"ח ס"ק ב), כי קיים הבדל יסודי בין מעילה בחפץ של הקדש הקדוש בקדושת הגוף, לבין חפץ של הקדש הקדוש קדושת דמים [קדושת הגוף - שהחפץ עצמו משמש בבית המקדש. קדושת דמים - שהחפץ מיועד למכירה, ובדמיו יירכשו חפצים הדרושים לבית המקדש]. איסור מעילה בחפץ קדוש בקדושת דמים זהה לאיסור גזילת ממון, שכשם שאסור לגזול ממון מבעליו, כך אסור לגזול ממון מהקדש. לפיכך, כאשר להקדש אין שימוש בחפץ ואין לו תועלת מן הממון - איסור מעילה בטל, כפי שאין איסור גזילה בחפץ שהופקר על ידי בעליו. ברם, איסור מעילה בחפצי הקדש הקדושים בקדושת הגוף הוא משום קדושתם, לא מפני בעלות הממון של הקדש עליהם, אלא מפני שגופם קדוש ואסור להשתמש בחפץ קדוש.

דא עקא, שקיימות מספר הוכחות לכך, שהגדרות איסור המעילה בחפצים הקדושים בקדושת הגוף, זהות להגדרות איסור גזילת ממון הזולת. הנה, שיעורו של חיוב מעילה הוא פרוטה, שהמועל בשווי פרוטה מתחייב. שיעור פרוטה הוא שיעורו של חשיבות ממון, הרי לנו, כי איסור המעילה הוא כדין גזילת ממון. יתר על כן, במשנתנו מבואר, כי המועל טיפין טיפין בחפצי הקדש, לבסוף, כאשר כל מעילותיו הזעירות מצטרפות לכדי פרוטה, הוא עובר על איסור מעילה. אם אכן איסור מעילה בחפצי קדושת הגוף הוא איסור ועבירה שבין אדם למקום, מעולם לא שמענו כי מספר מעשים קטנים, שאין איסור בכל אחד מהם בפני עצמו, מצטרפים ביחד לכדי איסור גדול. אך ורק אם איסור מעילה הוא איסור גזילת ממון, מובן היטב, כי הלוקח ממון מן השני חייב להשיבו לו כאשר הוא מצטבר לכדי פרוטה, שהוא שיעור חיוב השבת ממון לזולת (עיי' חידושי רבינו חיים הלוי הל' מעילה, "אתון דאורייתא" סי' ג, "קהילות יעקב" סי' א).

מהות איסור מעילה: בין כותלי הישיבות רווח הביאור הבא. אין סתירה בין הדברים - אפשר שאיסור מעילה בחפץ הקדש הקדוש בקדושת הגוף, הוא איסור בגין קדושת החפץ והוא אינו נובע מדיני גזילה, ובכל זאת, גדרי האיסור ייקבעו לפי דיני גזילה. לשם כך עלינו לרדת לשורש איסור מעילה. מהות איסור המעילה אינה השימוש בחפץ, אלא שינוי ייעודו של החפץ אשר היה מיועד להקדש, ועתה הסבו את ייעודו לחולין. זה הוא בסיס האיסור, כפי שלמדנו לעיל (יח/ח), "אין מעילה אלא שינוי". מעתה, כאשר אנו מבקשים לדעת אם מעשה פלוני נחשב כשינוי החפץ מייעודו, עלינו להתבונן בהלכות גזילת ממון ולהוכיח איזה מעשה נחשב כגזילה, כלקייחת ממון מבעליו, אזי נדע לסווג את מעשי השימוש השונים ולקבוע מי מהם נחשב כשינוי ייעוד החפץ וממילא יש בדבר איסור מעילה.

דף כה/א אבל זקני תורה זו... כל זמן שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם

זקני תורה כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם - מדוע?

המשפט האחרון של מסכת קינים קובע, כי "זקני תורה... כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם". כלומר, ככל שנחלש כוחו הגופני של העוסק בתורה, כוחו הרוחני גדל ומתעצם ("המפרש" כאן, ופירושו המשניות להרמב"ם). **ההתמודדות בין כוחות הנפש לבין כוחות הגוף:** המהר"ל מפראג כותב, כי הדבר אינו מקרי. קיים יחס הפוך בין כוחות הגוף לבין כוחות הנפש. הגוף, החומר, מונע במידת מה את השגת התורה בשלמותה. עם החלשות החומר, והתקרבותו אל חדלונו, גדל כח השכל, וחכמת התורה נספגת באדם ביתר שאת (ביאורי אגדות כאן, ובנצח ישראל פרק ט"ו).

איתנו. הן אב לא היה לנו, וסב גם כן לא. בודדים היינו, וחשנו כערער בערבה. חבר שח כי קלט בזווית עינו יהודי בעל הדת פנים שקוע בתלמודו בכל שעות היממה, ועמו זמן קצר התבשרנו כי הוא ניאית להשתתף עמנו בתפילות הימים הנוראים. הוא היה טיפוס שתקן. בליל ראש השנה, כמו גם לפני התקיעות, הוא סירב לדרוש בפנינו. אתם צדיקים, קדושים וטהורים, צחים כשלג וזכים כבדולח, אינכם זקוקים לי ולתוכחתי, היה מפטיר באהבה ומתכנס בתוך טליתו הגדולה. בדממת קודש לווינו אותו לאמירת תשליך, הצטרפנו בדומיה לתפילתו החרישית, והאזנו לקולו הרוטט והרוגש למרגלות אגם רחב מימדים.

בליל יום הכיפורים הרב "שלנו" התעטף בקיטל, הפשיל את טליתו על פניו, וניאות לעבור לפני התיבה לתפילת 'כל נדרי'. בואו, בואו, קרא לנו ברוך, עמדו כולכם ליד, ככה, כן, סביבי, בואו, בואו, אתם הסגורים הטובים ביותר שעם ישראל יכול היה להעמיד לעצמו. יהודים צעירים שהעולם גילגל אותם כסמרטוט במכונת כביסה, ומיד בתום המלחמה הרי הם ניצבים איננים ביהדותם ודבקים בבוראם.

ספר תורה אחד היה עמנו. בעל התפילה חיבקו ברוגש רב, עד שהיה נראה כמי שנתלה על ספר התורה, והחל לוחש במתינות את תפילת "כל נדרי" במנגינה הידועה. כ-ל נדרי, ככה, ברוגע, לאט לאט, איש לא ממנה, אין לאן, אהה-אהה-א-אה-א-אה-אה ואסר... ואנו, עינינו זולגות כמים מול ארון הקודש הפתוח וגופנו סילודין. בפעם השלישית שהרב שלנו התחיל לומר "כל נדרי", התברר שהוא ניחון בקול אדירים, ומשהגיע ל"ונסלח לכל עדת בני ישראל", דומה היה כי קולו מהדהד והולך על קדקדם של כל עדת בני ישראל שבכל העולם, עד שקולו נשבר להסיסים על מוח הפסוק "כי לכל העם בשגגה".

סיימנו את אמירת "כל נדרי" כבני אדם חדשים. הרגשת טהרה פשטה בכל ישותנו, יום הכיפורים חלחל בנו במלא עוזו. רבי, התחננו אליו, אנא, אנו מייחלים לשיחת מוסר, שא-נא, כל אשר תאמר נעשה, ובלבד שתענה לבקשתנו. הוא לא עמד בהפצרותינו. הסברנו לו שאנו חשים בודדים כלוט ובנותיו לאחר תפיכת סדום, לא נותר לנו איש ומוטותיו עליו הזכות והחובה לפתוח בדברי כיבושין לכבוד היום הקדוש.

הוא נעמד ליד הבימה המאולתרת, והחל לבכות, כך, פשוטו כמשמעו. תחילה ניסה לדבר, אך יותר משאמר - בכה, ויותר משבכה - זלגו עיני דמעות, ויותר משזלגו עיני דמעות - רעד כל גופו. לבסוף הוא נרגע קמעא ונשא בפנינו את הדרשה הבאה.

הוא היה בן אדם נבון ופיקח, שהבין אל נכון, כי לא העת והשעה לשאת באזיניו דברי תוכחה, לפיכך, הוא החזיר בנו את המסר הבא שמלווה אותי מאז ועד היום. **בכשרון** רב החל לתאר את היצרים הרעים של האדם, כדמויות רעות חורשי מזימות שתכלית אחת להם, מצמררת ומחרידה - למלא את הגיהנום, לדאוג לתפוסתו המלאה, מעין "מועצת הגיהנום", שמוטל עליה לדאוג להמשך קיומו של המקום. תארו לכם, המשיך ותיאר בצבעים חיים, את אותם מומחים לענייני גיהנום, מתכנסים כדי לחרוש מזימות, כיצד להגדיל את התפוסה, עליהם למצוא רעיונות, לטמון פח לבני אדם, להכשילם בבורות נשברים ולהטותם מדרך הישר. **הנה**, הם מניחים את מבטם הזדוני עליכם, קבוצת בחורים יהודים, קדושים וטהורים, שלא טעמו טעם חטא, וחורשים רעות כיצד להכשילכם, באיזה אופן אפשר לגרום לכם שלא לעשות את המוטל עליכם. **מן** הסתם, הם מי שמציע להגביר בלבכם את חמדת הממון, עד שלבסוף לא תעמדו בניסיונות מסויימים, תפילה בציבור, ממון הזולת, שמירת שבת, ריבית, הונאת דברים, ועוד, ועוד. אך הצעה זו תרד משולחן הדיונים כלעומת שבאה. הם בינו לבד כי דרכם זו לא תצלח. הם עקבו אחריכם זמן רב מידי, מכדי לשגות באשליות שיצליחו בכך. הם ימשיכו בדיונים ארוכים ומתישים, במהלכם יעלו הצעות אחרות, יצו רעיונות עוועים ומדוחי

"כולנו חכמים... כולנו זקנים?" יסוד זה נפוץ בכתביו של המהר"ל, ועל פיו הוא מסביר את הנוסח בהגדה של פסח: "ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים, כולנו יודעים את התורה, מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים". ואפילו חכמים - ניחא, אפילו נבונים - מובן, אלו ואלו צריכים לספר ביציאת מצרים. ברם, מה דרגת מעלה יש בזקנים על פני צעירים? אין זאת, אלא שהזקנה, כחכמה וכבינה, היא דרגה ומעלה בהשגת התורה (גבורת ה', פרק כ"ג).

דילול כח הגוף תמורת קבלת חכמה: הגאון רבי איצ'לה מוואלאדין זצ"ל, משתמש ביסוד זה לכאר את דברי הגמרא (קידושין ב/ב) האומרת, כי "אין זקן אלא מי שקנה חכמה". כוונת הדברים היא, הוא אומר, כי הזקן קונה את החכמה תמורת כח הגוף, הוא מפריש את כוחו בעד החכמה. "שקנה חכמה". בסיום דבריו הוא מצטט את הפסוק (ישעיהו מ/לא) "וקווי ה' יחליפו כח", לאמר, יתנו את כוחם תמורת דרגות בהבנת התורה ובידיעתה ("רוח חיים" פ"א מ"א ד"ה "זקנים" בהגה"ה, ובספר ביאורי רבי חיים מוואלאדין, פרשת קדושים).

דעתם מתיישבת עליהם: בעל ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל, מסביר את דברי משנתנו באופן אחר. "כי יזקין האדם תתמעט הבנתו", הוא כותב (בראשית מז/כט), "ואפילו איש חכם לא יוכל לצאת ולבוא במלחמת תורה ויתמעטו הרגשותיו". אולם, דעתו מתיישבת עליו, לעולם כח השכל יגבר על שאר מאוויי האדם ויצריו, שתורה למד כל ימיו ודעתו מיושבת [עיי"ש עוד בביאור המשנה].

דף כה/ב בשלשה מקומות הכהנים שומרים

מצוות שמירת בית המקדש בזמן הזה

בימי הקיץ של שנת ה'תרכ"ט, עלה לארץ ישראל הגאון רבי הלל משה מעשיל גלבשטיין זצ"ל, בהיותו צעיר לימים בן שלושים וארבע שנים. עריסתו ניצבה בקהילת ביאלסטוק המעטירה, ואישיותו חוצבה בבית מדרשו של הרבי מקוצק זיע"א, ולאחר הסתלקותו הוא זכה לקרבה יתירה מאת בעל "חידושי הרי"ם" מגור זצ"ל. גאון זה קבע את משכנו בירושלים עיר הקודש בחדר שחלונותיו השקיפו אל הכותל המערבי, והחל מחורף תר"ל הוא הקדיש ארבעים שנה לבירור סדר משמר בית המקדש. כמה כהנים ולווים שמרו על בית המקדש, היכן הם ניצבו, מה היה תפקידם ועוד כהנה וכהנה, כמובא בהרחבה בספרו "משכנות לאביר יעקב".

רבי הלל משה חולל סערה בירושלים של אז, כאשר הוא התריע על איסור הכנסת האצבעות בין אבני הכותל [ראה בהרחבה "מאורות הדף היומי" בימות דף ז' ב מאמר "הנחת פתקים בכותל המערבי", ושבעות דף ב/ב מאמר "האם נכרים רשאים לעלות להר הבית?"]. ולדבריו הסכימו רוב גדולי דורו זצ"ל, המהרי"ל דיסקין, ה"אמרי בינה", ה"אדר"ת", ה"שדי חמד" ועוד (עיי' משנה כלים פ"א משנה ח' ובפסחים ז/ב).

שמירה בלילה או גם ביום: שלושים כהנים, כך עולה מדברי הרמב"ם (בית הבחירה פ"ח הל' ד'), שמרו בשלשה מקומות בבית המקדש, עשרה בכל מקום, ומאתים ועשרה לווים שמרו בעשרים ואחד מקומות סביב בית המקדש. על מועדי השמירה נחלקו הראשונים. הרמב"ם (שם, הל' ב') והר"ש (משנה מדות פ"א משנה א') סוברים, כי מצוות השמירה נוהגת בלילה בלבד. הראב"ד (שם) והרא"ש סוברים, כי מצוותה תמיד, בין ביום ובין בלילה. האחראי על השומרים, "איש הר הבית" שמו, היה בודק את עירנותם בכל עת ובכל שעה, כדי לוודא כי הם עושים את תפקידם נאמנה.

מדוע יש צורך לשמור על בית המקדש? הראשונים מבארים, כי מטרת השמירה אינה מפני גנבים, מה היא כן מטרת השמירה? ובכן, שני טעמים יש בראשונים לכך, והם תלויים במחלוקת הראשונים הנזכרת. הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ח הל' א') אשר סובר כי מצוות השמירה נוהגת בלילה בלבד כותב, כי מצוות השמירה נועדה לכבודו של בית המקדש. לפיכך, במשך היום, כאשר מקריבים קרבנות ואנשים נכנסים ויוצאים, העדר שומרים אינו נחשב כפחיתות כבוד לבית המקדש. אך בלילה, עת המקום אינו רוחש אנשים, מכבודו של בית המקדש שיציבו עליו שומרים. הרא"ש אשר סובר כי מצוות השמירה נוהגת ביום ובלילה, מטעים מצווה זו ברצונה של התורה לבל יסיוח דעת מבית המקדש. מטרה זו תקפה הן ביום והן בלילה.

הרמב"ם בספרו "מורה נבוכים" (ח"ג פרק מ"ה) מציין סיבה נוספת לשמירה ההדוקה על בית המקדש - שלא יכנסו טמאים ואווננים, האסורים להכנס לבית המקדש.

הצבת שומרים סביב בית המקדש החרב: רעיון חדשני העלה הגאון רבי משה הלל גלבשטיין - להציב בימינו שמירה על בית המקדש החרב!!! מניין לנו, הוא טען, כי מצוות השמירה תמה וגוועה עם חורבן הבית, אדרבה, מלשון הרמב"ם (בפירוש המשניות) משמע, כי מצווה זו תקפה לעולם: "זה דרך גדולה לבית, לכבוד וליקר, וכן היו שומרים המשכן במדבר ובימי שלמה ועד לעולמי עד". טעם וסיבה לכך הוא מוצא בדברי הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ו הל' י"ד, ט"ו) הכותב, כי קדושת בית המקדש לא בטלה לעולם, משום ששכינה אינה זזה ממקומה. אם כן, יש לשמור על מקום המקדש.

הקמת בתי מדרשות סמוך לכותל המערבי: מאחר שהוא היה מודע לכך שאין אפשרות מעשית לקיים את מצוות השמירה כצורתה, כפי שיפורט להלן, הוא הציע להקים בתי מדרש בסמוך לכותל המערבי, ובבתי מדרש אלו יקיימו תפילות ומשמרות ויעסקו כל העת בלימוד סדר קדשים. לא חזון בלבד היה זה. הוא גייס תרומות לרעיונו והצליח לקבץ מאתים ושבעים נפוליונים, סכום עצום, כדי לרכוש שלש חצרות לבניית שלשה בתי כנסיות סביבות הר הבית. במכתבו לשר משה מונטיפיורי הוא מלהיבו להשתתף ברעיונו, תוך שהוא מציין כי מי ששמו משה, ראוי להתחיל במצווה זו (המכתב בכתב ידו, התפרסם בספרו משכנות לאביר יעקב). לבסוף הרעיון לא צלח מסיבות שונות.

השמירה בהר הבית עצמו לא עלתה על הפרק מפני שאסור לטמאים להכנס להר הבית, ובימינו הכל טמאי מתים [ראה בהרחבה במאמרינו "עליה למקום המקדש" ו"האם נכרים רשאים לעלות להר הבית"]

שווא. אני, הצביע על עצמו בפאתוס, רוצה כבר עתה לגלות לכם מה הם יחליטו לבסוף. לא נפתה אותם לדבר עבירה - הם יחליטו, לא נסית אותם לדבר עוון - הם יקבעו, ולא נדרדו אותם לחטוא - יסכימו הכל. הם גם ימנו ויגמרו ביניהם, כי אל להם לנסות להציע לכם לבל תקבלו על עצמכם קבלות של התחזקות בתורה ובמצוות. אדרבה, שיקבלו. אם ניווכח ביהודי המבקש להתקרב אל בוראו - לא נעצרהו, ואם נתקל ביהודי שמשתוקק לקבוע עיתים לתורה - לא נמנעהו.
הישיבה הארוכה תניב מסר קצר ביותר:
בני אדם. עשו כל הטוב והישר, דקדקו במעשיכם, קבעו עיתים לתורה, אבל - - -
ממחר!!!

הוא נשען לאחור, פלט אנחת רווחה והמשיך. אתה יודע, יש פתגם מפורסם, שהיום העמוס ביותר בשבוע הוא יום המחר. בזכות אותו מסר נפלא, ידעתי לנצל הזדמנויות יקרות שנקרו בדרכי. אתה יודע, לפעמים יהודי מתרגש, לבו מתחמם לדבר מצווה, והוא מחליט, זהו זה, גם אני מצטרף. הגיע הזמן. אבל, אם הוא לא מתחיל מיד! באותו רגע, הוא עלול לשכוח לחלוטין מהחלטתו, ולהיזכר בה בעצב כעבור מספר שנים.
מאז אותם ימים, סיים איש שיחי וקם ממקומו, חלפו עלי עשרות ימי כיפור, התפללתי "כל נדרי" עם בעלי תפילה רבים, מול ארונות קודש מכל הסוגים. שמעתי שיחות, דרשות והרצאות רבות, אך זכר אותו "כל נדרי", מול ארון הקודש המאולתר, והדרשה שלאחריו לא ימושו מליבי לעולם.
נפרדו לשלום, ובטרם סגר את הדלת שאל בחשש:
- זה מתאים לדבר העורך?
- זה מתאים לכל יהודי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק. פקס: 67-93-570 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כו/א פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו **טעם ברכת "הנותן לשכוי בינה"** זמן קריאת התרנגול הוא מועד תחילת העבודה בבית המקדש. יש משערים, שלזכר עבודת בית המקדש מזכירים בברכות השחר "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה", שכן, בכך היתה נפתחת עבודת היום בבית המקדש ("פרנס לדורות" 260).

דף כח/א אשריהם לראשונים שאפילו על אונס שינה עושין דין **הפחד מלישון מונע אונס שינה** מסופר על אחד הרבנים, כי בלילות של חג הסוכות, עת היו קורי שינה עוטפים את עיניו, היה מהדר ללמוד מחוץ לסוכה.
כשנשאל על כך הסביר ואמר:

בלומדי מחוץ לסוכה, בטוח אני בעצמי שלא יתקפני אונס שינה וארדם. פחדתי הרב מפני האיסור לישון מחוץ לסוכה לא יתן שינה לעיני, ונמצאתי לומד ללא הפסקה...

דף כט/א דברה תורה לשון הבאי דכתב ערים גדולות ובצורות בשמים

תורת משה

תמה האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי זצ"ל: **המילים** "ערים גדולות ובצורות בשמים" אינן מדברי הקב"ה אלא דבריו של משה רבינו הם אל בני ישראל! **חזר ויישב:** **הא** למדת שדברי משה הן הן תורה ממש... ("אמרי אמת", ליקוטים).

דף כט/ב ושלוש מאות כהנים מטבילין אותה

300 בדיוק

שלוש מאות כהנים הטבילו את הפרוכת של קודש הקדשים!

שבועות דף ב/ב]. הנידון שהועלה על ידו היה, אם קיימת אפשרות לקיים את מצוות השמירה מחוץ להר הבית, שמא מיקום עמדות השמירה של הלויים - בתוך הר הבית, אינו מעכב את המצווה, וניתן לקיימה גם מחוץ להר הבית.

שאלות וספיקות שונים ליוו רעיון זה, ביניהם, מאחר שהכהנים אינם יכולים להשתתף בשמירה על בית המקדש, גם מחוצה לו, שהרי מקום שמירתם הוא בעזרה דווקא, יש לברר אם מצוות השמירה של הלויים תקפה, שיתכן כי הלויים והכהנים כרוכים זה בזה ושמירת הלויים מותנית בקיום מצוות השמירה של הכהנים.

כמו כן, למדנו (ערכין יא/ב), כי "משורר ששיער חייב מיתה" - לוי שהתמנה לתפקיד משורר בבית המקדש, אינו רשאי לעסוק בתפקיד שמירה בבית המקדש. מניין לנו, כי הלוי שלפנינו אינו בן משפחת משוררים, ואוי לו ואבוי לנפשו אם יהין לעסוק בתפקיד השמירה [ראה בהרחבה במאמר "מדוע לוי רשאי לעסוק במקדש במלאכה אחת בלבד", ערכין דף יא/ב].

זאת ועוד, האם ניתן לוודא את המקומות המדויקים שבהם עליהם לעמוד? פקפוקים אלו אינם מערערים על עצם הרעיון, אלא על יישומו. האדמו"ר מסוכוטשוב זצ"ל, בעל ה"אבני נזר" (שו"ת יו"ד סי' תמ"ט), פקפק בעצם החידוש, של שמירה על מקום המקדש בימינו. שהנה, אם טעם השמירה על בית המקדש הוא לכבוד ולתפארת, אומר ה"אבני נזר", אומנם השמירה אינה מפני גנבים, אך עליה להעשות באופן של שמירה, שמירה על דבר מה יקר ערך, ואילו כיום, אין לנו כל דבר יקר ערך בהר הבית, בית המקדש שומם, כלי המקדש נבזזו, המבנים הוחרבו ושועלים הלכו בו. היש על מה לשמור? שמירה על הר שומם אינה כבוד ואף לא שמץ ממנו.

האדר"ת טען, כי גם אם השמירה על הר הבית נועדה למנוע כניסת טמאים אליו, אין כל עילה לכך משום שאין ליהודי אפשרות לעלות להר. הדברים היו נכונים, כמובן, לתקופתו. בימינו, לדאבונינו, התאפשרה הכניסה ליהודים העוברים על איסור תורה בכניסה למקום המקדש.

הגר"א מוילנא זצ"ל מבאר, כי מספר זה מדויק מאד, מאחר, שכאמור כאן, היתה הפרוכת עשרים אמה על ארבעים אמה, הרי שהיקפה היה מאה ועשרים אמה. אמת כלים, מקובלנו, היא בת חמשה טפחים, מכאן, שהיקף הפרוכת הגיע לשש מאות טפחים. מעתה, מכיון שגודל כף היד הוא טפה, הרי ששלוש מאות כהנים יכולים היו לזכות במצוות הטבלת הפרוכת, כל אחד עם שתי ידיו - שש מאות טפחים.

ואילו הנאמר בגמרא שיש בדבר משום גזמא, אין זה על מנין הכהנים אלא על מה שאמרו קודם לכן "ומשמונים ושתים ריבוא נעשית" ("קול אליהו", תרומה).

לעילוי נשמת

מרת טויבע חוה קנופף ע"ה
ב"ר חנוך העניך ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרה"ג ר' הלל מדליה ז"ל
ב"ר שמריהו יהודה לייב ז"ל
נלב"ע י' בתשרי תשל"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר אריה לייב פניגשטיין ז"ל
ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באלול תש"ך
וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה
ב"ר אלטר סטרלצר ז"ל נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידיו
הר"ר **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

ורד מעינה ע"ה
בת יבדלחט"א ר' משה חיים הי"ו
נלב"ע ח' תשרי תשע"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר נחמן יזרבלין ז"ל
ב"ר אלימלך הלוי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשס"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בס"ד

שנה טובה

"זכרנו לחיים מלך הפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים"

עם פרוס השנה החדשה בה נפתחים שערי רחמים ורצון, שלוחה בזאת ברכתינו, לכל יידי ורעי מגידי השיעורים והלומדים ולנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות":

שנה טובה ומבורכת, שנת ברכה והצלחה, בריאות ושמחה שנה בה נהגה בתורתנו בשלווה וברננה, ותהא ברכת ה' שרויה בכל מעשה ידיכם!

בברכת כתיבה וחתומה טובה,
הרב חיים דוד קובלסקי

לעילוי נשמת

הר"ר אהרן פרנץ ז"ל ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א **תנצב"ה**
הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

נר ה' נשמת אדם

